

V FRANCII JE MNOGO VASI IN TRGOV v razvalinah. Gornje je slika iz Fiersa, blizu Falaise. Posledice bitke so vidne, toda prebivalci so po kanonadi prišli iz skrivališč in pozdravili zavezniške vojake.

Kvizlingi vsled padanja Nemčije najbolj v strahu

MAŠEVANJE NAD "KOLOBORATORJI" V FRANCIJI. — BOJ V JUGOSLAVIJI PROTI "MIRNIM" LIJUDEM SEDAJ RAZUMLJIV. — KAJ BO NA HRVATSKEM IN ČESKEM?

V Franciji se bolj in bolj pojavljajo znaki civilne vojne, posebno po osvoboditvi Pariza. Celo ko je načelnik francoške provizorične vlade general de Gaulle prišel triumfalno v Pariz, in ko je bila francoška nočnja obrama v njemu uverjena, da je vse "počiščeno", so se v veliko presenečenje ameriških novinarjev dogodili napadi na parado osvobojenja Francije ne samo na ulicah ampak tudi pri slovenski službi božji v katedrali Notre Dame.

Mnogi žrtve drhal

Že ko so ameriške, angleške in kanadske čete udire na obrežje okrog Cherbourg-a, so Francozi planili po "kolaboratorjih". Toda kako? Najprvo po ženskah! Vse, ki jih je drhal zaznamovala za "prijažne" Nemcem, so jih vlekli na trge in jim vprsto gledalcev obrili glavo, ali pa jim saj ostrigli lase toliko, da so zaznamovane.

Koliko je med temi ženskami krivih, in koliko je bilo med njimi izvršenega maševanja po nedolžnem, to bodo ljudje razumeli šele, kadar se vse to valovanje sovraštva, predsodkov in hujšanja ustali.

Pravi krivci zmerom na varnem

Medtem, ko se v Franciji v njeni "mali civilni vojni" muči nešteči ljudi, takih, ki so krivi, in marsikoga, ki je le žrtve okoliščin, pa se resnični kvizlingi bohotijo prav tako, kakor se na primer v Italiji. Tukaj — namreč v Zed. državah, se kvizlingskim propagandistom zelo prizanaša. A ne tam. V Italiji jih bi pobili, če bi Mussolinijevih "kolaboratorjev" ne ščitile ameriške in angleške strojnici!

Ali ni nevarnost, da se bo vodilne fašiste tudi v Franciji ubranilo pred srdom ljudstva, kakor se jih je v Italiji? In ob enem, da jim obvaruem nihen ekonomski sistem, ki je temeljno zlo sedanje vojne in vodi v tretjo?

Vatikan neumorno na delu

Na Laškem je fašiste otel Vatikan in sistem privilegijev.

Neglede na poročila v časopisu o sijajnih plačah delavcev jih je milijone, ki zaslužijo, vsed zmanjšanja vrednosti dolara, znatno manj kakor pa so pred vojno.

Velik odstotek delavcev ima

od vojne dobiček v obliki zvišanja mezde. To so pred vsem mehaniki raznih vrst, ne pa tiste mase, katerim je bil zaslužek zvišan mnogo manj kakor pa so narasle cene.

Iz tega razloga se bori posebno unija jeklarskih delavcev, da se bi preklicalo takozvano "little steel" formulo, ki do-

Ali naj se sloga zaveznikov razbije zaradi nesloge, ki vlada med Poljaki? Čemu?

Kadar govorimo o poljskem vprašanju, imamo v uvidu:

V prejšnji vojni je bila carska Rusija zaveznička Francije in Italije.

Socialist Pilsudski je v Galiciji in drugje med Poljaki organiziral poljske legije na strani Avstro-Ogrske in Nemčije proti zaveznikom.

Rusija pod carjem je bila med Poljaki smatrana za njihovo največjo sovražnico. Zato je Pilsudski pomagal od kraja Francetu Jožefu in kajzerju Viljemu.

Carska Rusija je vojno izgubila. A začelo je novo poglavje z iztrebljenjem carizma.

Vladi v Londonu in v Parizu, ki sta carju obetali mnogo stvari, sta po boljševiški revoluciji na vse obljube pozabile in se spomnile Poljakov na Poljskem. Clemenceau je hotel mogočno Poljsko. Anglia se je bala, da bi napačno začrtana meja med Poljsko in Rusijo utegnila imeti slabe posledice. Angleški državnik Curzon je vsled tega predlagal mejo, ki naj bi bila pravična Poljakom, Belorusom in Ukrajincem. Prevladujoči v Franciji so smatrali, da le če se Poljsko pomakne čim bolj na vzhod, toliko manj bo ostala Evropa v nevarnosti pred poplavom iz ruskih step.

Šlo je, dokler je šlo. Poljaki so bili ustanovljeni za jez proti boljševiški Rusiji. Zamejna vlada v Londonu še vedno smatra, da je to edina njena naloga. Poljaki doma pa so razdvojeni. Loči jih cerkev, loči jih na eni strani kapitalistična in nacijska propaganda, na drugi sovjetska.

Zmaguje pa v tem boju poljski osvobodilni odbor, ki ga ščiti Moskva. Ne zahteva za Poljake nobenih krivic. In ker so tisti ljudje zmerom doma, namreč na Poljskem, bo zmaga njihova. V odboru so zastopane "vse" stranke. Isto trdi o sebi zamejna vlada v Londonu. Ampak odbor na Poljskem bo kaj pomenil le, če bo z njim poljski narod. Vlada v Londonu pa toliko, v kolikor jo bosta še podpirala angleška in ameriška vlada, pa Vatikan.

Tudi naše izgube v vojni se večajo

Ameriška armada in mornarica štejeti sedaj približno 11,350,000 mož, izmed teh jih je v mornarici 3,650,000, ali toliko kot določena kvota. Armada šteje okrog 7,700,000 mož. Ta ogromna armada je bila doslej le še deloma v akciji. Toda vendar toliko, da je Italija padla, da se Nemčija kruši in da so v Tokiu spoznali, kako zelo so se zmotili, ker so napadli deželo, ki ji nikakor niso kos.

Naše žrtve doslej so bile velike več materialne kot pa v življenjih. A tudi slednje se večajo.

Po točnih vladnih podatkih smo izgubili od napada na Pearl Harbor pa do 20. junija 235,411 mož, včetve ubite, ranjene, vjetne in pogrešane.

Od 20. junija naprej so naše izgube narasle nadaljnje tisoče na vseh treh frontah: na Pacifiku, v Italiji in Franciji.

Do konca avgusta so znašale precej nad 350,000 mož.

Ameriško vrhovno poveljstvo varuje z življenjem naših vojakov kolikor največ mogoče. V tej

LISTNICA UREDNIŠTVA

Vsled Delavskega praznika 4. sept. je morala ta številka v tiski prej kot običajno. Dopisi, ki smo jih prejeli v tem času, bodo v prihodnji številki, isto tako tudi poročilo o minulem Sansovem zboru, ki se je vršil 2.-3. sept. v Clevelandu.

Neglede na poročila v časopisu o sijajnih plačah delavcev jih je milijone, ki zaslužijo, vsed zmanjšanja vrednosti dolara, znatno manj kakor pa so pred vojno.

Velik odstotek delavcev ima od vojne dobiček v obliki zvišanja mezde. To so pred vsem mehaniki raznih vrst, ne pa tiste mase, katerim je bil zaslužek zvišan mnogo manj kakor pa so narasle cene.

Iz tega razloga se bori posebno unija jeklarskih delavcev, da se bi preklicalo takozvano "little steel" formulo, ki do-

Mnogokje so delavci tudi pri-

Lend-leasne dajatve bodo potrebne tudi po vojni, pravi FDR

Ko je Roosevelt po napadu na Pearl Harbor svečano razglasil, kako zelo bo narasla producija v Zed. državah, in našel kvote, so mnogi smatrali, da govor le tjavenda.

Minuli teden pa je eden glavnih Hitlerjevih propagandistov po radiu v Berlinu priznal, da će Nemčija vojno izgubi, bo to le zasluga zavezniške "nadprodukcije". Namreč večje, kot pa je Nemčija še kdaj zmogla.

Kamor pride ameriška armada, tam se vale za njo ogromne množine materijala.

Pa tudi v take kraje, kjer ni naših čet, n. pr. v Rusiju.

"Arzenal demokracije" torej sijajno deluje, ker zmaga.

Roosevelt smatra, da se mu naj v kongresu življenje podalja, da bo lahko funkcioniral tudi kadar bo vojne konec.

Kajti če podporo predčasno ukinemo, bo naša zmaga s časom lahko spremenjena v poraz.

Koristno bo, če kongres te Rooseveltove nasvete vpošteva. Boljše bo sedaj materialno prispevati za mir, kot pa čez dvajset let iti znova v vojno.

Kdo bo prej v Berlinu?

Ko so zaveznički ustanovili v Normandiji takozvano "drug fronto" — pravzaprav je tretja — je bilo poročano, da so vse tri zavezniške armade (namreč vzhodna, italijanska in francoska fronta od Berlina oddaljene okrog 640 mil).

Od tedaj so se Berlinu vse tri približale, toda najbolj kajpada vzhodna fronta, ki je bila 31. julija od nemškega glavnega mesta samo še 314 milj, italijanska 608 in francoska 623 milj.

Dne 31. avgusta pa so bile od Berlina vzhodna fronta 311 milj, francoska severna fronta 440 milj, francoska južna fronta 590 milj in italijanska fronta 574 milj.

Ako se bo vzhodna fronta bližala Berlinu v primeru z ostalima dvema frontama po tem merilu, bo rdeča armada po računu K. M. Landisa II. prva v Berlinu.

Bilo bi seveda napačno podcenjevati bojišče v Franciji ali v Italiji, ker sta oba silno prispomogla, in pa napadi ameriških tengerških bombnikov na nacijske vojne objekte, da se tretji rajh tako hitro bliža svojemu koncu.

Finska opustila prohibicijo

Finska vlada je meseca julija t. l. "vsled kritičnih vojnih razmer" izdala dekret, s katerim je uvelia prohibicijo, kakršno je enkrat že imela in se končala z enakim polom, kar kor v Zed. državah.

Vsled ljudskega protesta jo 17. avgusta preklicala, razen v krajih na vzhodni fronti (ob ruski meji).

Neglede na poročila v časopisu o sijajnih plačah delavcev jih je milijone, ki zaslužijo, vsed zmanjšanja vrednosti dolara, znatno manj kakor pa so narasle cene.

Vladični urad je namreč le kakih 15 oddstotkov povišanja, a še to v taki obliki, da se delavcem nič ne pozna.

Posledne tedne se tudi AFL zelo prizadeva, da prebije steno omenjeni formuli, pa ne bo uspeha.

V vladnih uradih se namreč čeždalje bolj konservativne ljudi. Vsi so iz kapitalističnih krovov. Mnogi umiški voditelji so že kar v zadrgi, ker pred delavci politike zvezne vlade ne morejo več opravičevati, odločno nasprotovati pa si je tudi ne upajo.

Mnogokje so delavci tudi pri-

Tito, Subašić, se sporazumela za praktično delo

POGODBA MED OSVODILNO FRONTOM IN PETROM STVAR PRITISKA ZAVEZNIŠKIH VLAD. — GLAVNI POGOJ JE: LJUDSTVO NAJ SAM ODLOČA O OBLIKI SVOJE VLADE

Iz urada ZOJSA smo prejeli slanci na drugem sestanku Antifašističnega sveta dne 29. novembra 1943, so v svoji resolucijski odsodili izdajalsko belogunske vlad in izražajoč trpljenje vseh narodov Jugoslavije, objavili zgodovinsko resolucijo o ustvarjanju federativne demokratične Jugoslavije.

"Narodno osvobodilno gibanje je gibanje, katerega je obdeloval ves narod. Gibanje je obenem demokratično in narodno, medtem moramo podprtati, da imajo voditelji gibanja narodnega osvobojenja Jugoslavije pred seboj eden edini smoter: boriti se proti okupatorjem in njegovim hlapcem in zgraditi federativno demokratično Jugoslavijo, a ne, kakor nas naši sovražniki otožujejo, da je naš cilj, da se uvede komunizem. Nadalje, kot je izraženo v resolucijah drugega sestanka Antifašističnega sveta od 29. novembra 1943, bodo narodi Jugoslavije pred vsemi, ki jih vse omogoči vsem, ki ljubijo svoj narod in svobodo, da se zbereta v zedinjeni fronti narodnega osvobojenja. Ta trud je z uspehom krenjal.

"Zedinjena fronta narodnega osvobojenja velike večine prebivalstva Jugoslavije je postala osnova oboroženega odpora celega naroda proti okupatorju. Na tej osnovi so formirani partizanski oddelki in redne enote Vojske narodnega osvobojenja Jugoslavije. Več kot dve in pol leti so resnične sile odpora Jugoslavije nezadovoljno gledale, kako so begunske vlade, ena za drugo, namesto da bi podprle nadčloveško borbo narodov Jugoslavije za svobodo svoje domovine, trdroglavno na daljevale na svojem sovražniškem stališču do Narodno osvobodilnega gibanja in skozi svojega ministra Dražo Mihajlovića, ministra vojske, za koren dogodek in se izjavila pripravljen, da sodeluje z vlado v inozemstvu, ki bo resnično izpopolnjevala nalogu podpiranja borbe celotnega ljudstva proti okupatorjem.

"16-ega junija se je vršil na svobodnem teritoriju Jugoslavije sestanek med dr. Ivanom Subašićem, zastopnikom kraljevske jugoslovanske vlade in delegacijo Nacionalnega komite

(Konec na 4. strani.)

Čemu naj delavci zbirajo v kampanji proti sebi?

Minuli teden je bil v kongresu zaslišan načelnik kampanjskega odbora unije CIO Sidney Hillman. Bil je ostro napadan in branil se je jako dobro.

Ampak tisto zaslišanje ni razčistilo glavne točke: Čemu kapitalistične stranke nasprotujejo, da bi unije, ali pa odborniki unije, zbirali kampanjske sklade in jih uporabljali v prid agitacije za tiste kandidate, ki jih smatrajo, v tem slučaju n. pr. Sidney Hillman, za svoje (delavske) prijatelje?

Prvič v zgodovini se je dogodilo, da so unije prispevale direktno iz svojih blagajen skoro milijon. Politični odbor CIO je od tega potrošil nekaj sto tisoč dolarjev, a potem pa ostalo vsoto zamrznil v strahu pred zakonom, ki je zelo strogo, posebno če se ga uporabi proti unijam.

Toda Hillman je med tem ustanovil nov politični odbor, ki kolektiva v kampanjske namene. Mognim to ni všeč, posebno ne torijem vseh vrst.

Saj jih ni strah, da bi mogel Hillmanov politični odbor res uvesti komunizem, o katerem kriče.

Boje se le, da lahko iz tega nastane DELAVSKA stranka.

Edino radi tega

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, III.

GLASILLO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTICNE ZVEZE

NAROCNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka
popoldne za priobčitev v številki tekočega tedenja.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.Editor Frank Zaitz
Business Manager Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Po petih letih zaton

Hitlerjeve slave

Ko blisk se je Hitlerjeva armada v prvih dneh septembra pred petimi leti razila po Poljskem.

Ničesar je ni moglo ustaviti. Rusi na nasprotni strani so si hoteli pred njo, pridobiti svoje, a dve leti pozneje so tudi oni vse izgubili.

Vsepovsod je triumfiral Hitlerjev blitzkrieg.

Rusi so s Hitlerjem igrali, v nadu, da svoje armade ne bo razil po Sovjetski uniji. Bila je čudna igra, a diplomacija jo razume.

Hitler je treščil v Francijo, pognal iz nje Angleže in osvojil deželo za deželo v Evropi. Le par nevralcem je prizanesel.

V Jugoslavijo je prodiral kakor orkan. Nikjer nič pravega odpora.

Francija se je sesula pred njegovimi nogami.

Kdo sploh si kaj upa proti takim silam?

Pa se je dobila po vseh svojih apizarskih zmotah država, ki se je odločila vztrajati.

To je Anglija. Ko sedaj padajo nanjo Hitlerjevi raketni bombniki, ki rušijo veliko boljše kot prejšnji živi Hitlerjevi letalci, kaj si naj mislimo o Angliji, ki je najdalj v vojni?

Ze ko je Hitler smatral, da jo ima v pesteh, je udaril po drugih deželah. In jih je pogazil druga za drugo.

A ne Anglije. In ko se je Sovjetske unije lotil, se je še posebno opelkal.

Pet let ga je vzel, da je spoznal svoj propad. Priznal ga še ni.

A gorje, ki ga je povzročil Evropi — to mu je mora. Tlačila bo nemški narod. On se bo lahko kam skril. Narod ne.

Pet let gorja, krvi, razdejanja in nov poraz Nemčije.

In po porazu novo premirje. Potem maščevanja, obtoževanja, jok in stok.

Take so posledice vojne. A kakšen naj bo mir, ko Hitler kapitulira? Na vsak način MIR. Če bo le premirje, no, potem naj matere res rede čim več otrok, kajti prihodnje klanje bo veliko grozovitejše, kakor sedanje.

Toda mar ga je treba?

Ne. To priznavajo v Moskvi, v Londonu in v Washingtonu. V prejšnji vojni je bilo še celo več važnih vlad, ki so isto zatrjevale.

Torej kaj? Ko se Hitlerjeve armade na vseh frontah umikajo, naj zmagoviti pomislijo, kam in čemu?

Svet hoče mir. Pred petimi leti in prej so ga zapravili tisti, ki sedaj znova zmagujejo. Naj se v tej tragični petletni spomnijo, da je sedanja vojna v glavnem njihova krvda. Če jih več nočejo, naj odpravijo vzroke.

Polom "tretjih strank"

V sredi volilnega boja nekateri razpravljajo, kaj se je dogodilo "tretjim" strankam. In pa kaj pravzaprav je "dvostranski sistem".

Napredni Wisconsin je izgubil svojo progresivno stranko. V minulih primarnih volitvah je dobila komaj senco svojih nekdanjih glasov. Brata La Follette, posebno tisti, ki je bil govor in je sedaj nekje na Pacifiku v McArthurjevem štabu, sta trdila, da bo njuna država žarnica napredka na vzhod, na jug in na zahod.

Pa se je primerilo, da je v minulih primarnih volitvah dobila ta nekdaj toliko obetača progresivna stranka komaj petičko glasov.

Socialisti v Wisconsinu pa še veliko manj.

Nekaj je med ameriškimi radikalci domačega izvora vsekako narobe. Wisconsin saj je v tem oziru velik polom.

A tudi druge države.

V Minnesoti je po prejšnji vojni zapljalala po propadu socialistične stranke farmarska-delavska stranka.

Socialisti in drugi radikalci so se je okenili. Zmagala je v državi in poslala svoje ljudi v kongres in v senat.

Farmarske-delavske stranke v Minnesoti ni več, razen da njeni imenadri na papirju združeno z demokratsko stranko. Žalosten konec. Mnogi pravijo, da so ga zakrivili komunisti. To je slaboto tolmačenje. Kajti ako bomo vse krvide za vse slabe izide zvrigli na komuniste, čemu pa jim ne bi prepustili vodstva populizma?

Lahko bi tu še omenili kaj o drugih tretjih strankah, n. pr. o onih v New Yorku.

Ampak vse te so take, ki pridejo in izginejo.

Le ena izmed vseh bi zares moral biti stalna in ob enem tretja, sedaj pa že druga, ali celo prva stranka. To je socialistična.

Se spominjate, kako je rasla, dokler so bili v nji socialisti na krmilu?

Taka stranka bo zopet nastala. Načeljevali ji bodo sicer novi ljudje, toda njihov program bo socializem.

V FRANCIJI JE DOBIL HITLER veliko kvizlingskih natur, ki so mu služile ene iz hlapčevstva in vsled volje po udobnosti, precej pa se mu jih je prodalo za Judežev delo. Po izgonu nacijske so se Franci nad kolaboratorji maščevali. Na sliki na levi je en tak francoski pronacij, ki je bil zavlečen pred tribunal, da ga sodi za njegovo izdajsko delovanje.

KATKA ZUPANIČ:

IVERI

Kultura

Z besedo kultura sem se seznanila že za detinske dobe. Le da se je tista 'kultura' — ali naša na prirodne sadeže — ali pa jo je ljudski jezik po svoje prikrojil iz besede kolektura, kar je po naše pobiranje ali bira. Toda ker je na biro prihajal tudi mežnar in pod zimo še črednik, je cerkevna bira morala biti seveda nekaj več!

"Nosi, vozi, hee-hee!" Nemara se kdo spominja tega klica, ki se je vsaj po Belli krajini razdeljal vsake jeseni, naznanjajoč ljudem: da je 'kultura' (kolektura) že na potu, ali pa da na pripravijo 'kulturo' (sadeže). K dolencem so prihajali takoj po mlatvi po pšenici, h gorenjskim pa pozno jeseni po mlado vino.

Sedela sem na visokem debelom ostanku opore nekdanjih mogočnih vinskih brajd, ki jo je že zdavnata učinila trntna uš. Pažila sem, kdaj se pokažejo izva ovinka močni konji s težkim vozom, polnim praznih in polnih sodev in drugih za točenje potrebnih posod in priprav — vse okičeno z jesensko barvanim trntnim listjem. Voz je spremjal četvorica, včasih petorica moških, ki so se v kričanju menjala vrstili in jih ljudje niso imeli radi, ker so se vedli preoblastno. Sedeča na strazi sem po črni obleki kmalu odkrila med njimi kaplana. On ni kričal, nosil pa je na obrazu smehljaj in v žepu podobice za nas otrok. Toda zadnje je bilo vsaj zame veliko ali malo — gnila biti ne more.

Mnogoteri izmed nas slovenskih priseljencev toži, kakšni neznanški siromaki da smo bili, ki smo stopili na ameriška tla. Mladost in zdravje, brez katerih nas Amerika ne bi bila sprejela, nam torej nista šteli nič. In drugih dedčin si tudi nismo prinesli seboj nikakršnih... Res ne?

Denarja nismo imeli; običejni smo bili slabli, ali vsaj ne po ameriški modi; ameriške šege in navade so se nam zdele veliko bolj tuje, nego so bile v resnicu. Vsa naša nebolgenost je pa največ tičala v — neznanju jezika. Oči so gledale napiske, ki jih nismo razumeli, čeprav smo poznali črke; učesa so slišala, pa bi bilo skoroisto, kaj bi bilo gluha, in jezik nam je bil mutast.

Vendar navzlic vsej nadlogi nismo bili tolikšni revčki, da bi se nam smelo še zdaj orositi oko spomina na tiste prve čase. (Če bi bili Amerikci gradili samo vedeži — ne vem, koliko bi je bilo razvite.) Zakaj tako povsem prazne vreče le nismo bili in tedaj.

Saj smo prinesli s seboj: sploševanje za vse dobro in pravo; čut poštenosti; okus za lepoto, talent, ki se je tukaj dalje razvil, tako ga nismo nebržno zapolili; prinesli smo si svojo posej in svojo knjigo in svoj jezik; prinesli smo si voljo do dela in voljo do izobrazbe. Če bi bilo v nas kaj več samozavesti, pa irste samoglavosti, bi bilo še toliko bolje.

Krivjo je torej reči, da smo prišli prazni, zato, ker je bil naš žep prazen, pa da smo bili "neumni" ko nema živina, muskulene smo imeli, to je bilo vse" ... Iz živine ne postanejo ljudje! In kolikor se da sklepate, je številno dvojno živine med ameriškimi Slovenci razmeroma maj-

hno. Med nevednostjo in neumnostjo je razlika.

Kaj ima to opraviti s kulturo? Veliko. Kakor vse drugi narodi, tako smo si tudi mi Slovenci prinesli s seboj nekaj svoje kulture, ali pa osnovno zanj. Tega ne smemo nikdar prezreti, še manj pa prezirati. Menim namreč kulturo v širšem pomenu.

Saj obstaja svojevrstnost ameriške kulture baš v tem, da je podobna mogočnemu, z najraznovrstnejšimi drevesi zasajenem parku. Vsako drevo znači ljudsko kulturo tega ali onega naroda. Vsakero drevo ima svojo obliko in svoje značilnosti vendar je slika celotnega parka harmonična in predvsem močna in živa.

Gledano s tega stališča: Marinske take narodnosti skupine, ki so se znale tej novi deželi prilagoditi tako, da so si pri tem tudi svoje narodnosti posebno zvesto ohranile — marinske za skupno ameriško kulturo veliko zasluznejše, nego pa one, ki so vse svoje zanemarile in opustile, pa se opavile s tujim perjem?

Zato bi rekla, da je čuvati in razvijati narodno kulturo — tudi na jeziku! — nele haša pravica, ampak tudi dolžnost.

SKLAD 200-TERIH LISTU V PODPORO

Pod to označbo se priobčuje prispevki za vzdruževanje Proletarca v kampanji, ki jo je zasnoval predsednik upravnega odbora Proletarca Joško Ovin. Apelira, da se na tak cikl odzove najmanj 200 priateljev lista, ki bi prispevali po \$5 vsaki

Namen tega sklada je obvarovati list pred zadolžitvijo in pa v pomoč agitaciji za njegovo razširjenje.

Manjši zneski bodo in naprej priobčevani v regularni kolonii "Tiskovni sklad Proletarca".

VI. IZKAZ

John in Anna Mahnich, Waukegan, Ill.	\$ 5.00
Jacob A. Ambrozich, Eveleth, Minn.	5.00
Joseph Oblak, Chicago, Ill.	5.00
Pepca Prezel, Clarendon Hills, Ill., nadaljnja	2.00
Frank Benchina, Chicago, Ill.	5.00
Frank J. Prevec, Girard, O.	5.00
John Petrich, Youngstown, O.	5.00
Mike Krutz, Willard, Wis.	5.00
Matt Mainar, Willard, Wis.	5.00
Anton Petrovič, Carnegie, Pa.	5.00
Martin in Anna Gorenc, Imperial, Pa.	5.00
Skupaj	\$ 52.00
Prejšnji izkaz	530.00
Skupaj	\$ 582.00

Prispevateljev v tem izkazu 12, zadnji izkaz 102, skupaj 114, manjša še 86.

Proletarec je bil ustanovljen, da služi delavstvu. Tej nalogi je zvest v vsakem slučaju, v krizah in "dohrih" časih, v vojnah in miru. Podpirajte ga.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ko gledamo nazaj ob zaključku tega meseca, je komaj verjetno vse to kar se je dogodilo v avgustu. Uspešno prodiranje zavezniških armad izza tesnega normandskega zaledja. Vzetje Pariza, Toulona in Marseillesa po francoski osvobodilni vojski. Rumunija napove vojno Nemcem. Bolgarija internira Nemcem ter se okliče za nevtralno. Ruske armade ubijejo in ujamejo več kot tristo tisoč Nemcev in Rumuncov v petih dnevih ofenzive v podonavski delti.

To so bili za firjerja usodni dnevi. Ce je kdaj v življenu potreboval astrologe, jih potrebuje danes. A mislim, da so mu tudi zvezde sovražne.

Kaj pa evropski kvizlingi?

Nobena golazena ni po svoji obliki tako ostudna kot so ti izvrzenci človeštva. Efijalt in biblijski Judež Iskarijot sta bila poštenjaka v primeri s temi ljudmi. Ta dva človeka sta načrivala svoj čin na impuls trenutka, dočim so ti ljudje uganjali svoje izdajalstvo premisljeno več kot štiri leta. Vrv in krogla sta prepoštena in premislena sredstva za to svojat.

September 1944

Začetkom septembra 1939 je pognal Adolf Hitler svoje armade čez poljsko mejo. V teh petih letih se je precej spremnilo. Danes se bije boj skoro na istem kraju kot se je pričel pred petimi leti. Razlika je samo v tem, da je pustil Hitler v tem kratkem času petih let več kot pet milijonov mrtvih fanatikov na ruskih poljanah. Kot je bil usoden mesec september 1939 za ves, istotko do septembra 1944 igral usodno ulogo za Hitlerjevo Nemčijo. Konč vratev igre je že v vidiku.

Na Balkanu

Kakor je bilo leta 1918, ko so se prve razpoleke na Balkanu pojavile, bo ponovna slika v septembri 1944. Rumunija je že zunaj, Bolgarija ne steje več. Ostane še Ogrska in Slovaška, kateri sta, čeprav ne balkanski deželi, vendar zaveznici Nemčije. Ko to pišem, so Rusi bili že na pragu Bukarešta in ruska konjenica je na madžarskih planotah. Ure Hitlerjevega balkanskega kraljestva so štete...

POVESTNI DEL

FRANCE BEVK:

BEG PRED SENCO

Na pobočju hriba, posejanega z vinogradi, je stala hiša z razgledom na mesto, ki se je kopalo v poletni vročini. Sedeli smo na verandi, v senci trte, pili in govorili iz navade in dolgočasja. Spodbjni ljudje, lažnici in hincavi, ki smo se imeli za boljše, kot smo bili v resnicu. Gospod Jernej je bil izjemna. Ni pil vina, kadil je cigaretto za cigaretto. Na prošnjo navzočih dam, ki rade poslušajo zgodbe, je na brezstuden način pripovedoval svoje življenje. Ni ga olepsaval, niti zatajeval, kakor da pripoveduje zgodbe iz petnajstega stoletja. Dame so tu pa tam pogledale v tla, moški smo z vinom zalivali zadrgo, ki nam je stopala na licu. In vendar bi bilo dolgočasno za nas, če bi ne bilo Jerneja z njegovim tragičnim življenjem vred, ki ga je vzel tako preketo resno. Kaj bi bili sicer delali v tej poletni vročini?

Dokler človek ne postane skoraj morilec, ne ve, kaj to pomeni. To neznanovo čustvo mu je bolj daljno, kot vsako drugo čustvo na svetu. Kadarkoli sliši o dejanju drugih, se zgrozi nad krvjo, groznica mu gre po hrbitu in ga obsuje z mravljinci.

Počasi pa zori v človeku. In najčešče vzzori iz najglobljega čustva ljubezni ali spolnega razmerja. Nekateri ljudje trdijo, da spolnost ne igra velike vloge v človeškem življenju. Pisatelji so po svoji naturi nagnjeni k abnormalnosti in najabnormalnejši med abnormalnimi je to trdil. Jaz pravim, da je spolnost prekleslo v blagoslov človeške družbe. Dela človeka sužnja in gospodarja, dobrotnika in zločinka.

Kadar umori žena svojega moža, bi ga ne umorila, če bi ne bilo njenovo čustvo ali razmerje do njega veliko večje kot do drugih ljudi. Zakaj tisti hip bi drugega človeka ne umorila. S trenutkom, ko kane v razmerje prvak sovraštva, ko se prvič zabilskajo oči, je usoda zapetana. Treba je bežati pred samim se-

dekliškega telesa in nisem občutil mesenosti v sebi. Nemogoče je postal mogoče, duša se je dvignila v meni, grenko se je kobillo v moji notranjosti. Prevaran ponos se je hotel bedno maščevati. Fui! Pljunil sem nanjo, udaril sem jo, da se je skoraj zlomila pod udarcem, a vendar je bila zmagovalka. Jaz sem bil premagan.

Usoda mi je polagala tramove na pot in mi je poslala dekle, ki je bilo kot veter nestalno, da nisem mogel najti potrebnne opore v nji, dasi sem jo ljubil. Iz enega razočaranja v drugega mi je bila bolj na srcu, to čutim še danes, ko spomin nanjo še ni popolnoma ugasnil. In kakor je včasih plamen do nje skoraj zatemnel, je drugič planil njegov zubelj do neba. Vedno više. Ko je moralna na svatbi umrli zadnja čista misel knečkega dekleta zame in sem jaz v noči zajokal vso težo zadnjih let na svoji postelji, je ostala edina Tončka. Če bi bila stopila predme in mi dejala: "Grešila sem!" bi bil dejal: "Grešil sem tudi jaz. Začniva novo življenje."

Tako pa ni grešila. V strašnem polumraku, ko so strašile pošasti v polju, mi je ponudila telo pol v groznici doživetja istega dne in sem jaz trepetal in nisem vedel, kaj naj storim z njo. Bil sem bolestno sentimental, občutek tragične potestnosti me je prevzel tako živo, da sem meditiral nad dekliškim telosom, kakor Hamlet nad lobanje: Ali sem vreden, ali nisem vreden? Kaj mi je ponudila ona, in česa ji ne morem dati jaz? Kje je moja čistost?

Spoštovanje do dekleta se je izpremenilo v oboževanje, misel na gospo Fani mi je potisnila nož v roke. Kakor je od dne do dne zorela, je bila tveč poln sad in sem jo vso črno samotno pot videl mrtvo pred seboj.

Takrat je kanil v razmerje s pohotno žensko duh po krvi, prikrita misel zveri, ki je skrita v slednjem človeku, in gloje, kadar se prebudi. Pozneje sem se že zavedel, kadar sem se spomnil v preteklost, tedaj še ne.

Nizala se je ironija za ironijo, ena bolj pekoča od druge. In da sem bil varan za telo, sem spoznal šele tedaj, ko sem ob luninem svitu trepetal pred lepoto

Se danes me stresa po životu.

Moji prsti se sami od sebe sestavljajo, kadar pomislim na ta večer. Njen suhi vrat se je zvijal, njene oči so strašno buljile, ko da gledajo v onostranost, njene ustnice so tiščene. Kar je podzavestno nastajalo v meni od prvega pogleda in poljuba skozi leta prevaro in greha, je prišlo mehanično v moje roke... Davil sem svojo prevarano mladost, suženjstvo, trepet in strah...

Mrs. Stefie Vratarč, Luzerne, Pa., je naročila list svojemu očetu v Farrelu, Pa., za celo leto.

Iz Latrobe, Pa., se je oglasila Mary E. Fradel, s tole notico:

"Prilagođeno vam pošiljam \$5 v

sklad 200-terih zase in za Johna

Zelimo, da bi se jih oglasilo še

več kot 200, kajti Proletarca potrebujemo bolj kot kdaj prej."

Anton Zornik je pridno na agitaciji po zapadni Penni.

Poslal je \$11 naročnin, med katerimi je več novih ter nadaljnih 9

glasov za koledar, 4 pozdravne

glasove za koledar, \$10 za sklad

200-terih (prispeval Anton Pe-

trovič, Carnegie, in Anna Go-

renc, Imperial, Pa.), in \$1.75 v

tiskovni sklad.

Planil sem. Bežal sem pred

njo in sem se je osvobodil. Ni-

sem bežal radi nje, radi morilne

misli sem moral bežati. Če

bi ostal v njeni bližini, bi čutil

neprosteno nož v svojih rokah.

Tako strašna je ta misel, kadar

se nepoklicana naseli v človeka.

Gloje kakor rak in ne zapusti

te več, če uda ne odrežeš in ne

bežiš pred njim...

Nisem mogel ubežati. Bil sem

svoboden, drugi so bili sužnji

pred menoj, dvoje sene je šlo

za mano. Moja senca in senca

ženske, ki je trepetala pred

mano kot pred morilcem in me

je zasledovala kot hudodelca...

Bežal sem... Bežal sem ne-

prestano, v mislih in dejaniu.

Mudilo se mi je iz življenja v

življenje. Bil sem truden in že-

lian počitka. Končati vse, neha-

ti, poročiti se in začeti dihati

ozračje pokoja...

PRVI DEL.

Tisti večer, ko sem skoro za-

NEMCI V FRANCII NAGLO BEZE. Toda ne brez odpora. In tudi ko se glavna nacijska sila umakne, ostanejo na raznih krajih še vedno kake male nemške posadke, ki se niso mogle pravčasno otići, ali pa so bile načašč nameščene v raznih skrivališčih, da bi ovirale prodiranje Američanov, Angležev, Katalanov in Francovov. Gornje sta ameriška vojaka, ki isčeta take skrite nemške in kvizilinske oddelke.

Kam? V tem? V reko? Za da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

(Dalej prihodnjič.)

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vrsto različnih možnosti, niti ena se ni mogla uresničiti.

V tej hladni svobodi ni bilo ne

tople besede ne gorke postelje,

nobenega človeškega obrazu,

niti človeške sence ne.

da me izprašuje.

Se sto drugih prikazni je šlo mimo mene. Duša si je ustvarila vr

★ ★ KRITIČNA MNENJA, Poročila in razprave ★ ★

KOMENTARJI

SANS je zboroval približno tako, kakor je bilo pričakovati. Bilo je od strani precej protivnih poskusov, pa navskrižij, a drugače se je zbor vršil kot je hotel narod.

Bulgarija se je odločila za umik iz vojne. Ampak to je storila čisto potihom šele, ko je spoznala, da je tudi to vojno izgubila, kakor je prejšnjo. Tako se je oslonila na kajzerja, sedaj na Hitlerja. Tako se ni nič naučila, in tudi v sedanji vojni ne. A morda pa se bodo boljše orientirali - njeni sedanji ministri, kot pa so oni, ki jih je zapustil Ferdinand.

Ako v Sofiji hočejo, se lahko odločijo za združenje z Jugoslovijo. Le to edino bo tudi Bolgariji v rešitev.

Ameriška domovina z dne 1. julija je proti urednici Zarje objavila zelo oster članek. Slo se sicer ni za cerkev, ampak za cerkveno politiko. Albina, ki se na takoj strategijo precej razume, je izprevidela, da ji bo treba storiti nekaj pokore. Odločila se je, da jo izmoli. V omenjenem Debevecem listu, v Prosvetni in morda še kje, je objavila dopis, v katerem predlaga, kako naj se Sansovo zastopništvo izpopolni. Naštela je pri tem precej takih, ki so prežali po Sansovem življenu. Ali nato čudno? In kar naenkrat naj bi oni prevzeli ustanovo, ki so jo od vsega začetka pobijali?

Po življenu Sansa jih je veliko prežalo. Vsekakor precejšnja skupina onih, ki jih urednica Zarje oglaša za vredne biti v njemu. Poslužila se je v svoj namen navdihila prvega Sansovega tajnika, ki ji je dejal: "V dnevniku piši..." Tega pravila se je posebno držal p. Ambrožič. Pa ni ničesar dosegel.

Uvodnik v A. D., bržkone ga je napisal p. Ambrožič, pravi med drugim: "Eno leto in pol ni značilno za vredne biti v njemu. Poslužila se je v svoj namen navdihila prvega Sansovega tajnika, ki ji je dejal: "V dnevniku piši..." Tega pravila se je posebno držal p. Ambrožič. Pa ni ničesar dosegel.

Vodnik v A. D., bržkone ga je napisal p. Ambrožič, pravi med drugim: "Eno leto in pol ni značilno za vredne biti v njemu. Poslužila se je v svoj namen navdihila prvega Sansovega tajnika, ki ji je dejal: "V dnevniku piši..." Tega pravila se je posebno držal p. Ambrožič. Pa ni ničesar dosegel.

Tudi Izidor Cankar je katališčan, čeprav je duhovniško službo pustil in se posvetil diplomaciji. Ko je bil imenovan v Subašičevi vlado, je živel v Kanadi. Prej je bil jugoslovanski poslanik v Argentini.

Zli duhovi, ki rujejo tudi med našimi ljudmi, pripovedujejo že eno leto in še nekaj mesecov dalj: "Počakajte! To bo stremelj!" In če se v take zanke ujame napredni človek, je v resnicu slabo. Ne gre mu v glavo, da ga nekdo vleče za nos.

Konstantin Fotič je še vedno velika "veličina". On je zastopnik velesrbstva v Ameriki. Nekateri trdijo, da je zapravil v

sram matere, ampak sorodstva, v kakršnem je bila ona in sem sedaj jaz. Sorodnikov pa si pač nihče ne more izbrati po svoji volji.

Pokojni dr. Janez E. Krek, aka bi bil še živ, sem prepričan, da ne bi nikdar storil koraka proti svobodi slovenskega naroda, pač pa se bi za narod boril, kot se je do svojega konca.

Dvomim, da bo ūka slovenska mati rodila drugega Janeza Evangelista Kreka predno bo klerikalizem v Sloveniji obhaljal njegov stolniti rojstni dan. Kajti pokojni Janez je bil v boju z reakcijo v svoji lastni stranki do konca svojih dni. Njegov takozvani naslednik Miha Krek je deloval in deluje po potih reakcije. Sedaj je minister na razpoloženju brez dežele in brez zaslonbe med ljudstvom.

Slovenski pregovor - "Povej mi, s kom občuješ, in povem ti kdo si", - velja prav tako kakor nekoč. Sicer pa je to mednarodni pregovor.

Srbski kraljevaši so v prejšnji vojni razbili nekaj shodov Jugoslovanskega republikanskega združenja, enkrat so E. Kristana silno pretepli in mu razbili zobe, in tudi še potem so se čestokrat skušali spoprijemati z njim in z njegovimi pristaši. Marsikdaj se je pripetilo, da so argumente zaključili s pestmi. Tega je kakih 25 let. Zgodovina se ponavlja. A koncem konca, kaj pa je 25 let v zgodovini?

V četrtoletju se je dogodilo veliko znamenitih stvari. Usoda sveta se je odločila v enem četrtoletju za morebitni stoletja naprej. In odločila se je za slovenski narod tako, da bo še živel. Tisti, ki so mu izpodkopavali pod eno ali drugo znamko, sedaj uvidevajo, da so gazili po blatu. Narod je na trdnem.

NCKAJ DROBIŽA

Chicago, III. — Pred tedni sem v Proletarčevih komentarjih čital poročilo "iz gora in gozdov" Jugoslavije (Mihajlovičev tabor), kako je slovenski klerikalni vodja Miha Krek Izidorju Cankarju odsvetoval, najnikar ne sprejme mesta v Subašičevi vladi.

Miha Krek — moj bratranec, mu je baje dopovedoval, da le njegova, slovenska katoliška stranka, kateri po Koroščevi in Kulovčevi smrti on načeljuje, zastopa slovenski narod. Vsi drugi so le usiljivci.

Tudi Izidor Cankar je katališčan, čeprav je duhovniško službo pustil in se posvetil diplomaciji. Ko je bil imenovan v Subašičevi vlado, je živel v Kanadi. Prej je bil jugoslovanski poslanik v Argentini.

Ko pridemo do tega doma, nas je Cilka že čakala in vlijedno pozdravila. Po 28. letih je bila še zmerom ista Stokorjeva Cilka, kot smo jo imenovali po imenu njenega rojstnega doma.

Ko sem ji segel v roko in jo vikl, je bila užaljena, češ, "Ivan, poznamo se iz mladih let, čemu me vikaš?"

Razkazala nam je dom, potem pa pogostila.

V pomenih sem jo vprašal med drugim:

"V prejšnjem svetovni vojni sem čital v časopisih, da dr. Janez Krek ni umrl naravnemu smrti, pač pa da je bil zastrupljen."

"Cital si resnico, Ivan," mi je odgovorila Cilka. "Poskušala sem z vsemi svojimi močmi, da bi bili krive razkrinkani in kaznovani. Ampak avstrijska vladna je, zlasti stranka, ki je napisano v oporoki. Menda, da naj postane Krekov muzej.

Miha Kreku bi torej reklo: Ako bi Janez Krek sedaj živel, bi se (Miha) ne postopil vršiti proti njemu zavratnosti, kakor se jih je takratni vodja klerikalne stranke dr. Ivan Sušteršič.

"Veš kaj Miha, mene je sram, da sva si v sorodu. Tvoja sestra mi je mati. Kajpada, ni me

Španski begunci pozabljeni

Po svetu je mnogo beguncev iz Spanije, ki so po zmagi fašistov utekli izpod Francovih vlastic. Ti ljudje so bili ves čas veliki revеzi, ker so "demokratične" vlade hitre priznati fašističnega krvnika, za njegove žrtve pa se niso hotele brigati.

Nedavno so v Mehiki sklenili, da naj mehiški zastopnik na kongresu za zaščito beguncev, ki bo v Londonu, zavezniškom predlaga, da naj uvrste begunce iz fašistične Spanije v isto kategorijo, kakor begunce iz drugih fašističnih in od fašistov okupiranih dežel.

Tem dajejo pomoč in varstvo zavezniške dežele. Tajnik mehiškega poslanstva v Londonu, Crespo de la Serna, ob enem predlaga, da naj se za stopstvo v odboru za zaščito beguncev tudi španskim republikancem.

Ces je že bil, da bi zavezniški začeli upoštevati te prve žrtve fašističnega načala toliko kot upoštevajo begunce iz drugih dežel.

Kajti begunci iz Spanije so se proti fašizmu tudi borili, ne samo že žali pred njim.

V slučaju, da je vaš naslov ali ime na Proletarcu napačen, ali če je primerila kaka druga pomota, sporočite nam. To lahko storite na dopisnici.

pri svoje propagande par milijonov dolárov. A, par milijonov? Lepo številce milijon!

Prijatelj **dopisnik**, ki je omenjal v svojem dopisu New Leandra, je bržkone slabou poučen, čemu so nekateri listi tako in tako urejevali. Kadarsko bo moral Fotič za zapravljene stotisočake položiti račun, se bo še izvedelo, kako so se godile te stvari.

A prav lahko se primeri, da za večniške vlade ne bodo Fotiča nikdar klicale na zagovor.

Slovenski pregovor - "Povej mi, s kom občuješ, in povem ti kdo si", - velja prav tako kakor nekoč. Sicer pa je to mednarodni pregovor.

Srbski kraljevaši so v prejšnji vojni razbili nekaj shodov Jugoslovanskega republikanskega združenja, enkrat so E. Kristana silno pretepli in mu razbili zobe, in tudi še potem so se čestokrat skušali spoprijemati z njim in z njegovimi pristaši. Marsikdaj se je pripetilo, da so argumente zaključili s pestmi. Tega je kakih 25 let. Zgodovina se ponavlja. A koncem konca, kaj pa je 25 let v zgodovini?

V četrtoletju se je dogodilo veliko znamenitih stvari. Usoda sveta se je odločila v enem četrtoletju za morebitni stoletja naprej. In odločila se je za slovenski narod tako, da bo še živel. Tisti, ki so mu izpodkopavali pod eno ali drugo znamko, sedaj uvidevajo, da so gazili po blatu. Narod je na trdnem.

Iz Ljubljane do Krekovega doma v predmestje se je meni zdaleča dobla pot. Kraj je prijazen in krasen vrt okrog vile. A zdele se mi je, da je bil pred leti krasnejši. Kolikor je meni nismo, tisti dom pripadal, ali še pripada njegovemu sestru Cilki do njene smrti, potem pa postane posest določene katoliške ustanove, bodisi stranke ali kakor že je napisano v oporoki. Menda, da naj postane Krekov muzej.

Ko pridemo do tega doma, nas je Cilka že čakala in vlijedno pozdravila. Po 28. letih je bila še zmerom ista Stokorjeva Cilka, kot smo jo imenovali po imenu njenega rojstnega doma.

Ko sem ji segel v roko in jo vikl, je bila užaljena, češ, "Ivan, poznamo se iz mladih let, čemu me vikaš?"

Razkazala nam je dom, potem pa pogostila.

V pomenih sem jo vprašal med drugim:

"V prejšnjem svetovni vojni sem čital v časopisih, da dr. Janez Krek ni umrl naravnemu smrti, pač pa da je bil zastrupljen."

"Cital si resnico, Ivan," mi je odgovorila Cilka. "Poskušala sem z vsemi svojimi močmi, da bi bili krive razkrinkani in kaznovani. Ampak avstrijska vladna je, zlasti stranka, ki je napisano v oporoki. Menda, da naj postane Krekov muzej.

Miha Kreku bi torej reklo: Ako bi Janez Krek sedaj živel, bi se (Miha) ne postopil vršiti proti njemu zavratnosti, kakor se jih je takratni vodja klerikalne stranke dr. Ivan Sušteršič.

"Veš kaj Miha, mene je sram, da sva si v sorodu. Tvoja sestra mi je mati. Kajpada, ni me

MUDRI MATTEOTTI
vreden naslednik
svojega očeta

"old-timerjev" in pa mladih, kolikor nam jih še ni pobrala vojna in jih razposlala križem sveta.

Mladih bo vsekakor precej, zato smo poskrbeli, da se bodo zabavali, ob dobrì godbi. Igral bo Gradiškov-Omerzov orkester. — P. O.

ČEMU NI MED NAMI VEČ ZANIMANJA ZA VSESLOVANSKI KONGRES?

Dearborn, Mich. — Dne 23. 24. sept. se bo vršil v Pittsburghu, Pa., drugi vseslovenski kongres. Začetno je, da mu mi Slovenci polagamo tako malo važnosti.

Slična zborovanja v Londonu in Moskvi so odmev potrebe po združenju vseh slovenskih narodov. Mi Slovenci — najmanjši v slovenski družini moramo še posebej pokazati slog z drugimi Slovani, ako nočemo biti žoga sovražnikov našega naroda.

Mnogi imajo veliko goroviti proti VSK, dasi se niso nikdar udeležili kakega njegovega zborovanja. Tudi ne vedo in se ne brigajo, kaj se godi v njemu in okrog njih.

Našim v domovini svoboda ni še objubljena. Odrešenje iz pod tujega jarja jima ni še zamčena. Predno se ga otmo, bo treba še veliko dela in pomoči od ostalih, bolj srečnih, katerim je vse obljubljeno.

Italijanska rasa še vedno preži na vsak naš korak in gleda, kako bi ji ostalo Primorje s Trstom in Gorico v pesti. Tudi cerkev ima na svoji strani. Slednja nam ni bila še nikoli prijazna — ne v času Avstroje in ne pozneje. Na Goriskem so dovolj okupili pesti škofa Margottija in drugih enakih.

Torej rojaki, kjerkoli je vam mogoče poslati delegata na VSK v Pittsburgh, skušajte to, ker bo udeležba vsem v korist. Posebno Slovenci upamo na uspeh od tega. V združenju je moč. — Mary Knez.

Velika večina navzočih je o Matteottiju prvič slišala. Ni bilo znano, da je mladi fant bil delovan v podtalnem gibljanju, kajti takoj može in fantje so bili znani le med sabo, da so skrivali svoje protifašistično delovanje, oziroma sebe pred oblastmi. Ob tej priliki pa so se lahko svobodno predstavili.

Ko je mladega Matteottija izvedel Peitro Nenni, urednik socialističnega dnevnika 'Avanti', in ga poljubil, se je nudil mnogi večičasti prizori. Matteotti je sedaj tajnik Socialistične mladinske zvezze in urednik njenega glasila 'Socialistična revolucija'. Ta mladinska zveza je del socialistične stranke v Italiji. Mussolini je vzliz terorju, ki ga je uganjal nad njenimi voditelji. Povablja se prerojeni in močni.

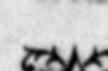
Matteotti je sedaj tajnik Socialistične mladinske zvezze in urednik njenega glasila 'Socialistična revolucija'. Ta mladinska zveza je del socialistične stranke v Italiji. Mussolini je vzliz terorju, ki ga je uganjal nad njenimi voditelji. Povablja se prerojeni in močni.

PIKNIK

KLUBA ŠT. I JSZ

V NEDELJO 17. SEPTembra

pri KEGLU V WILLOW SPRINGSU.

Fina postrežba — Nagrade — Balicanje — Igre

Igral bo GRADIŠKOV-OMERZOV orkester

Prehitek v korist Proletarca

Vstopnina prosta,

Vabljeni vsej.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street

CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

Kako se bo uredilo meje med Italijo in Jugoslavijo?

O gornjem vprašanju, ki zanimala posebno Slovence, objavlja ZOJSA sledeči članek:

Vprašanje jugoslovanskih italijanskih mej

Graf Carlo Sforza, minister v sedanji italijanski vladi je 20. avgusta t. l. na shodu v Rimu govoril med drugim o bodočih odnosačih med Jugoslavijo in Italijo.

Sforza smatra, da naj Reka postane sedež nove zvezne narodov, a Trst bi ostal pod Italijo s tem, da se njegova luka internacionalizira pod konzorcijem, v katerem bi sodelovala tudi Jugoslavija. Ta rešitev bi po mišljenu Sforze bila simbol italijansko-jugoslovanskega sodelovanja.

Sforza, ki je kot minister zunanjih zadev v pred-fašističnih vladah po prvi svetovni vojni uvedel politiko prisilnega potitaljančevanja Južnih Slovanov pod Italijo, poizkuša sedaj, da na veke utrdi neopravičeno oblast Italije nad temi kraji. Potemtakem govoril iz grofa Sforze glas italijanskega imperializma pod demokratsko masko. Niti eden jugoslovanski rodujeb ne bo sprejel takšno rešitev. Sforza je nacionalist statega kova in ne predstavlja duha nove, demokratične Italije. Ta potomec stare aristokratske obitelji ni uspel, kot se je v inozemstvu pričakovalo, da igra odločilno vlogo v vladi Bonomija. V kolikor ima on danes vpliva v novi italijanski vladi, to je v glavnem rezultat pritiskov neitalijanskih konservativnih sil. Vendar pa je njegova beseda gotove važnosti, zato morajo vsi južni Slovani takoj razkrivkati to novo obliko italijanskega imperializma.

V zvezi z vprašanjem Istre in Trsta je nedavno izšla ena stvarna in zanimiva analiza v Washington Postu izpod peresa Paula Winklerja, ki se smatra za strokovnjaka v evropskih problemih. Mr. Winkler v glavnem trdi sledče:

"Po dvajsetih letih fašizma se italijanski narod njegovih učinkov počasi osvobojuje. Mnogo več časa bo treba, da se iznebi njegovih nacionalnih koncepcij, ki daturajo izpred fašistične dobe in katere je fašizem prevzel baš zato, ker so se prilagode italijanskemu nacinalizmu. Prva in najvažnejša ideja tega nacionalizma je teorija, da mora Jadransko more biti italijansko jezero: "il nostro mare".

Italijanski polotok formira zahodno mejo Jadrana. Vzhodna obala je jugoslovanska. Severo-vzhodni ogel, takozvana Julijška krajina (po italijansko Venezia Julia), ki se razteza do istrskega polotoka, je naseljena z mešanim italijanskim in jugoslovanskim prebivalstvom. Na osnovi tega plemenskega položaja je bilo Italiji mogoče, da po prvi svetovni vojni te kraje zahteva in tudi dobri.

V času med prvo in drugo svetovno vojno je Jugoslavija pripojen teh krajev Italiji vedno smatrala za veliko nepravdo. Kot vidim iz Proletarca, imata težkoče z vrtom (Slovenskega delavskoga centra). Skoda, da nisem v bližini, bi radevilje pomagal. Upam pa, da od kar se

John Chamazar ne more več posvetiti temu delu (oskrbi vrata), pa drugi toliko več pomaga.

Jaz sem s svojo službo, o kateri sem že pisal, kakšna je, zelo zadovoljen, pa tudi z gospodarjem. Vidim ga samo dvakrat na mesec, ko pride na obisk iz Los Angelesa. Tam ima prakso kot M. D. D. On je specialist kožnih bolezni.

Z delavci pa se ne morem nič kaj povrhiti. Večinoma so leni, kot pač Mehikanci. Ampak človek mora biti pač zadovoljen tudi v težkočah, pa vzeti stvari kakov že pridejo. Najeti ne moremo drugega kot kar je pač na razpolago za taka dela.

Drugače pa se počutim "kakor doma". Sem med hribi in v bližini visokih gora, ter le 13 milj od pacificne obale.

Sedaj je tu vse rjavo, kot vselej poleti, živila pa se yseone debeli, čeprav ob suhi travni. Meni je to uganka. Med govedino se mirno pasejo srne. Ni nobenega trušča, da bi vzuhal živec. Noči so krasne in hladne. Še lepše pa je, kadar te hribe in doline razvita polna luna. Teden se čuje lajanje (tuljenje) prerijskih volkov (coyotes). Parkrat ponoči sem bil na lovu na kune (eons) in divje mačke (bobcats). Kože imam pribite na pluto kot drugi rancherji.

Zelo se mi v Proletarcu dopade kolona Joškota Ovna. Tudi Chamazarjeve dopise sem rad prebral. Zadnje čese se pa Katica zelo postavi s svojimi iveri, ali bolje, s pr.kritim sarkazmom.

Naj se omenim, da sem Majski glas prejel in da ima po mojem mnenju prav izborni pravico. Pozdrav vsem v Centru. Michael J. Reading.

KVIZLINGI VSLED PADANJA NEMČIE NAJBOLJ V STRAHU

(Nadaljevanje s 1. strani.)

šča zelo v skrbeh. Le čemu se je vse tako nesrečno skončalo. Kajti osišče Rim-Berlin-Tokio ni bilo od Svetega očeta nikdar grajano. Osirišči diplomati so imeli v Vatikanu kar celo gnezdo, v katerem so gojili intrige proti "židovski" demokraciji in drugim takim rečem, ki sta jih Hitler in Mussolini prekela.

Sedaj, ko pravimo, da smo fašizem porazili, pa izgleda, da se lahko ljudje znašajo le nad majhnimi kvizlingi, velikim pa puščamo, da postajajo pod AMG še večji. To se je dogodilo posebno v Italiji.

"Drhal" hoče biti sodnik

Vzlic vsem zaviram pa ljudstvo, ki mu pravimo v kapitalističnem jeziku "drhal", hoče biti sodnik. V Italiji zahteva "drhal" pred sodni tribunal glavnega fašističnega podpornika kralja Emanuela. Koliko ameriških in angleških fantov bi bilo lahko še živil, če bi se ga pravočasno primoralo na začetno klop. A zdi se, da ga ameriška in angleška vlada, to se pravi, Roosevelt in Churchill, na ljubo Vatikanu, hočeta ohraniti in obavarovati.

Ne, nič se ne zdi. Vsa njuna politika je v korist tistem slovju v Italiji, ki je finansiral Mussolinija.

Borba proti reakciji drugod

Pobiranje "malih" Hitlerjevih pomočnikov v Italiji, in pa napadi na "kolaboratorje" v Franciji, so le mali predgovori, kaj šele pride, ko se nacija iz vseh dežel umaknejo.

Kaj bo na primer na Hrvatskem, kjer je Pavelič zaigral skoro ves svoj narod? Podpirala je sedanj papež, pa Mussolini in Hitler. Na si citatelji, kadar čitajo o njemu, te resnice nikar ne puste izpred oči.

Kaj bo s Slovaško? V nji vlaža klerofašizem, ki so ga podprli Hitler, Pij XII. in Mussolini.

In pa kako bo na Slovenskem, o kateri je citateljem znano, da se je vodilna stranka, s škofom na čelu, udinjava osišču in dobila v ta namen močno zaslombu med svojimi pristaši v Zed. državah.

Ko je Hitler obeta, da se bo do glave markistov kotali po pesku, pač ni misil na sloviti rek, da kdor se z mečem bojuje, bo z mečem pokončan.

Delave, podpirajte Proletarca kot podpira on vaše napore in boje!

SKUPINA SOVJETSKIH LETALCEV, ki je v poletih na severu dosegla veliko zmago.

Poljska ima "dve ustavi": Katera je ustavna?

Vsled nesoglasja med Moskvo in poljsko zamejno vlado v Londonu se v tem prerekjanju veliko govorovi o "legitimnosti" zamejnega režima v angleškem glavnem mestu. Svojo zakonitost temelji na ustavi iz leta 1935, ki je fašistična in diktatorska. Njeni vnačna politika se je opirala ob Hitlerja. Toda člani vlade pod predsednikom Mikolajčkom zatrjujejo, da so le oni ustavni režim, dasi se ne strinjajo z določito konstitucijo in jo obetajo odpraviti čim se vrnejo v Varšavo.

Poljski osvobodilni odbor ne priznava dotične ustave, bili pa bi pripravljeni sprejeti za podlagu zakonitosti tisto, ki je bila odobrena leta 1921.

V sledenem članku razлага Herbert Seligmann (poročevalc O. N. A.) razlike in pa vzroke sporov začasnih dveh ustav.

HERBERT SELIGMANN

Poljska ima dvoje konstitucij, ki igrajo obožljivo vlogo v drami, v kateri gre za to, kdo bo dobil v povojnem času kontrolo v nji.

Slošno je priznano, da je konstitucija iz leta 1935 v primeru s konstitucijo iz leta 1921 reakcionarno usmerjena, kajti oblast sejma (parlamenta) je v njej precej porezana, a polnoč predsednika republike zelo povečana. Vse to je bilo v prid predsedniku iz leta 1935, maršalu Pilsudskemu. Konstitucija pravi v uvodu, da je predsednik odgovoren le pred Bogom in pred zgodovino.

Unija poljskih patriotov v Moskvi in komite za osvobodenje Poljske se zdaj poslužuje tega dejstva v svoje politične svrhe. Londonska vlada je bila prisiljena, da brani to reakcionarno ustavo, akoravno nekateri izmed članov londonske vlade odkrito priznavajo, da jim ni po godu. Stvar je namreč ta, da je konstitucija iz leta 1939 edini temelj, na katerem je mogoče vsaj kolikor toliko bazirati legalnost londonske (poljske) vlade — ki bi sicer ne bila nič druga kot mala skupina beguncov v inozemstvu.

Klub vsem velikim težkočam, katere so morali premagati ruski poljedelci, je bilo letos posejanih 30 milijonov akrov več kot lani. Že začetkom avgusta je bilo v Rusiji požetega poljovca več žita kot ob istem času lani.

V splošnem je letos več poljedeljskih strojev na razpolago kot lani, toda klub temu morajo kmetje z največjo pazljivostjo gledati na to, da nobena kombajn ne počiva. In preko tega je bilo potrebno še poklicati nazaj kosce, ki so bili že pred leti skoro popolnoma izginili, ker so že zgodovini le še stroji.

SLOVENSKI DELAVSKI CENTER

Chicago. — Michael Reading, prvi vrtnar v Slovenskem delavskem centru, pozdravlja vse prijatelje in posebno tiste, ki skrbijo, da je okrog SDC vse lepo doseglo dvojno dobro: utrdili gospodarsko stanje liste, ob enem mu pa dalj širši krog čitalcev, kateri ga potrebujejo, kot potrebuje on njih. Torej, naprej z agitacijo za nove narodne!

V Centru so se oglašili na poti s konvencijo Ameriške bratske zvez, ki se je vrnila v Rock Springs, Wyo., Frank Kramer iz Farrelle, Pa., F. J. Prevec iz Girarda, O., in Ignac Zajc iz konca leta 1944!

Brooklyn, N. Y.

Iz Grand Havena, Mich., je nas obiskala Mrs. Louise Harmand, sestra soprotev Etbina Kristana.

Nat poti na Sansov zbor v Cleveland se je oglasil v našem uradu John Stonic iz Puebla; dalej Anthony Yershin, tajnik SZZ iz Denverja v spremstvu L. Jurcovca in več drugih, ki jih omenimo prihodnjici.

Arley Božičnik, bivši tajnik družabnega kluba v Centru, ki je v armadi, piše, da pomaga Francozom v Franciji poditi Nemce iz nje. Pozdravlja vse prijatelje.

Enako bivši tajnik SDC Oscar Godina, ki prodira za Nemci na Francoskem kolikor ga ne sejo noge, ob enem pa si iztisne še dovolj časa, da piše o svojih doživetjih, ki jih v taki vojni ni malo.

IZ NAŠEGA GIBANJA

(Nadaljevanje s 3. strani.)

sem pa prejel pismo od njegovega brata Johna iz Youngstowna, O., v katerem piše: "Stejem

v angleškem glavnem mestu. Svojo zakonitost temelji na ustavi iz leta 1921, ki je fašistična in diktatorska.

Njeni vnačni politiki se je opirala ob Hitlerja. Toda člani vlade

so pod vstopili vse oni člani londonske vlade, katerim bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo v londonski vladi nekatere osebnosti, katerih bo to mogoče — ako ne kot člani zamejne vlade, bodo storili to kot posamezniki, t. j., zasebniki. Jasno

je namreč, da se nahajajo

NO. 1930.

Published Weekly at 2301 So. Lawndale Ave.

CHICAGO 23, ILL., September 6, 1944.

VOL. XXXIX.

Opportunism of Private Profit System

We read in business services that U. S. industry is already getting ready to absorb the economic shock of the end of war production and to insure continued postwar profits by taking contracts for machine tools in thus far backward but now anxious to industrialize Latin American countries, China, and elsewhere.

That is excellent for the future of humanity as a whole, for the business tycoons working on the proposition would be horrified if they realized it; they are really adding one more millstone around drowning profit system's neck.

The very nature of the profit system is such that, especially on the international scale, it is dependent on the exploitation of the backward peoples by the highly industrialized nations such as U. S., Britain, and/or Japan and Germany. The people of the backward lands have lower living standards and will, therefore, toil at next to nothing in the mines and on the plantations, providing cheap raw materials for our industries. Then, not having any native industries, the same backward people provide a ready market for the finished product. Thus, non-industrial countries rich in human and natural resources are a very necessary adjunct to international profit business.

But when we help industrialize Latin America, China, India, and the rest of the "backward" world, we are shutting off our future peon-and-coolie-labor raw material sources and the ready market for the products of our export capitalism. But the profit "system" is really no system at all — merely a series of opportunistic economic thrusts this way and that. Each of its component parts, the corporations, big and little, is living from hand to mouth, concerned with today's profits and not worrying about the fundamental changes that may be forced on it because of present business policies.

And thus we find it doing things, such as the coming industrialization of the backward nations, that will eventually spell its own doom — things that will eventually force the world to adopt some sort of planned economy.—The Co-Operative Builder.

Watch this Amendment!

A new amendment is proposed for the constitution of the United States. It would be the 22nd amendment, and its purpose is to limit the power of Congress to tax incomes more than 25 per cent or to tax gifts or to tax estates more than 25 per cent.

You have perhaps heard nothing about this modest proposal, or if you know about it you have probably given it little thought. It is one of those things which sometimes slip through Congress, and the bang comes later.

If this amendment were law Henry Ford, who now pays about \$800,000 in income taxes on an income of \$1,000,000, could be charged no more than \$250,000.

But Joe Smith, who now pays perhaps \$175 on his \$2,000, could have his taxes boosted to \$500.

Of course, Congress wouldn't do anything like that to Joe, but under such law Congress could not collect much from Henry.

If all our big-income boys can save such huge sums by the enactment of such an amendment, perhaps you can figure how much they will kick in to a fund to get such a law across. Circulars have been sent all over inviting contributions, and you can expect a real campaign for this amendment.

To be adopted it must get by 75 per cent of the state legislatures, so even though Congress sends it out you will still have a chance in your home state.

So, do your stuff, but don't forget that money talks.—East Bay Labor Journal.

CONNECTICUT S. P. VOTES ENDORSEMENT OF THOMAS-HOOPE

State, Out of National Party
Since 1936, Will Back the
Campaign

The Socialist Party of Connecticut, headed by Mayor Jasper McLevy of Bridgeport, voted at its state convention to place on its ticket eight presidential electors pledged to Norman Thomas and Darlington Hoopes.

Support for the Socialist Party's national ticket was by a vote of 36 to 5 and followed three hours of debate.

The Socialist Party of Connecticut has been divided from the Socialist Party, U. S. A. since 1936. Inclusion of Thomas and Hoopes on the presidential ticket was urged by Mayor McLevy, City Clerk Fred Schwartzkopf and many others as a step towards more friendly relations between the Connecticut and national organization.

BEST INSURANCE IN THE WORLD

Uncle Sam is running the largest life insurance company in the world. Policies carried by men and women who have had a hand in this war total \$117,870,000,000. Veterans of the first World War have an additional \$2,500,000,000.

Total insurance carried by all private companies is about \$140,000,000. Before this war is over, Uncle Sam may exceed that figure.

The average of all policies for this war is above \$9,000, and the cost is from 64 cents monthly per \$1,000 for an 18-year-old boy to \$9.45 monthly for a man of 75.

Those rates are extremely low, but the government will probably come out more than even. It had to go into the insurance business because private companies didn't consider a soldier in active service a good risk.

This government insurance is the best in the world. Every service man and woman should hold on to it.—Labor.

MAY RECAST ITS SCHOOL SYSTEM

A post-war problem, provoking a lot of discussion in Great Britain, has to do with education. There is an insistent demand for the elimination of the "Old School Tie". That doesn't mean much to an American. It means a great deal to an Englishman.

It means that all Englishmen should have an equal chance for an education, and that there shouldn't be one school system for the "upper class" and another for the rest of the people.

The upper classes attend what are known as the "public schools." As a matter of fact, they are not public schools at all but strictly private institutions. Only the elect are admitted, and the cost is quite high.

Now it is suggested that all fees be abolished and that students be admitted or rejected on their merits. Many difficulties have developed. Perhaps the most serious is that the capacity of the public schools is only 40,000 pupils a year, while more than 250,000 become eligible annually.

Champions of the reform answer this objection by saying: "Recast the entire school system; employ 60,000 new teachers, and raise the compulsory school age to 16."

The cost? Perhaps \$100,000,000. But it would probably pay bigger dividends than any investment Englishmen ever made.—Labor.

ARMY TO FREE MEN WHEN GERMANS QUIT

When the Nazis run up the white flag, between 1,000,000 and 2,000,000 men will be released from the armed forces, it was disclosed by Mayor General Lewis B. Hershey, Selective Service director.

In a speech at Denver, Hershey said the man entitled to go home first is the man with the longest service and combat experience.

Be glad of life because it gives you the chance to love and to work and to play and to look up at the stars.—Van Dyke.

THE MARCH OF LABOR

IN THE WIND

From THE NATION

In view of the official Dewey position that it is easy for soldiers to vote without benefit of the quick federal ballot, some Republican shod have had enough political sense to kill this ad that appeared in the Charlotte, N. C., news: "It is 10,000 miles to New Guinea, so it will take months to get your soldier's or sailor's absentee ballot out there and back. Hurry! Hurry! Hurry! Apply for his absentee ballot right away. Get your official forms and information at the Dewey-For-President Club."

The State, Columbia, S. C., is a newspaper of unimpeachable conservatism; its editor, Sam Latimer, is a native South Carolinian who could not by any stretch of language be called a Negrophilic or a Northern Agitator. Therefore we consider this brief editorial a notable straw in the wind: "Without reference to any pending case, which, like all others, must be decided on merit, as judged by prescribed authority, we wish to say that in our opinion those Negro teachers, having similar training and doing similar work, should be paid the same as white teachers."

On the other hand, Senator Russell of Georgia threw this beam of light on the Philadelphia strike: "If there had been no FEPC, not a single man-hour of war production would have been lost, and there would have been no racial disturbances or bitterness."

More than two hundred one-room schools in Oklahoma will not open this fall, for lack of teachers.

If you want to know who represents France in the United States, don't look under "Foreign Diplomatic Representatives" in the Congressional Directory. The listing there says: France: (Diplomatic relations severed by France on November 8, 1942.) That's all.

In England, the London Daily Mail reports, trade names on canned and packaged foods will not be sufficient after January 1. In order that the housewife "can see exactly what she is buying," labels will have to carry "the usual name of the food."

Festung Europa: Poland's vodka industry has been heavily capitalized by the Nazis. Fifty million quarts a year are reserved for the exclusive use of Polish peasants.

The underground movement is conducting an intensive "dry" campaign... Belgium is becoming infested with bandits. A number of those who have been captured out to be German deserters... The Nazis recently arrested a large number of Frenchmen as hostages, and were shocked to find that they were all faithful collaborationists.

Somebody had stolen the list of patriots who were to be arrested and replaced it with a list of Vichyites.

PUBLIC OWNERSHIP TRIUMPHS AGAIN

Recently the First National Bank of Portland, Ore., purchased \$2,600,000 of refunding bonds of the Grays Harbor Public Utility District at a price which makes the interest rate only 2.14.

Reporting this event, one Oregon editor writes with biting sarcasm:

"Evidently the First National just followed the usual cold-cash theory of bankers. Had it consulted the opponents of public ownership, it would have learned that good management is impossible in a plant owned by the people — all of them being managed by inexperienced nitwits or impractical dreamers who are sure to go bust.

"Furthermore, the First National should know that such projects as that at Grays Harbor are 'communistic in theory' and a threat to the great American spirit of free enterprise."

The bank, in a public statement, says the management of the Grays Harbor enterprise is "outstanding."

\$200 PER KILLING

"It costs only \$200 to kill an Illinois youth who is employed in violation of the state labor laws," declares Mrs. Jewel O. Coleman of the Illinois labor department. That is the maximum penalty for violation of the law ending in a child's death, she explained. It is hoped to up the penalty to \$1,000 in the next legislature.

Reconversion Plans in Britain and France...

Dr. Hugh Dalton, one of the authors of British Labor's postwar program and president of the Board of Trade, announced that Britain will not sell government-owned plants to the highest bidder at auction. The disposal and control of these plants is regarded as crucial to full employment, and will be allocated according to a broad plan to promote balanced distribution of industry throughout the country. Areas that were "blighted" before the war by the concentration of industry in other areas will be benefited by this relocation plan.

The Government will lease, not sell, these government-owned plants, for a ten-year period, thus giving small firms a chance to operate them. The machine tools on these premises will go with the plant.

French leaders, commenting on this British plan, stated that the property of French capitalists, acquired in large part by the Nazi invaders, can not easily be returned to the original owners, and that "the only practicable and progressive way of surmounting the confusion" into which industry has been plunged is to nationalize such property (*La Revue Libre*). The importance of democratic control of nationalized property is stressed, by tripartite administrative bodies consisting of representatives of management (including labor), government, and consumer.

Thus the trend in Britain and France, in plans for reconversion and disposal of government-owned plants, is opposite of that in the USA, where big business plans to strengthen its monopoly in the immediate postwar period.—Liston M. Oak in *The New Leader*.

What's Become of the Constitution?

Some time ago, Senator Austin of Vermont and Congressman Wadsworth of New York presented a proposal to draft labor for private profit. Newspapers like the New York "Times" and the Scripps-Howard chain applauded. President Roosevelt gave the idea his blessing, with certain "strings" attached.

Everyone seemed to agree that, under our Constitution, labor could not be drafted for private profit unless Congress passed the necessary legislation and the Supreme Court approved its legality.

Congress refused to touch the draft-labor scheme, despite all the hullabaloo raised by its advocates. That seemed to end the matter, but it didn't.

Now comes Mr. Byrnes, an "assistant President", who certainly was not elected to that high office by the people, and issues what he calls a "directive." That's just another name for an "order". Mr. Byrnes' "directive" goes about 80 per cent of the way toward establishing conscription of labor for private profit. It will undoubtedly be easy to do the rest of the way.

If you ask Mr. Byrnes where he got the authority to issue this "directive," he will tell you that President Roosevelt gave it to him as commander-in-chief or in some other capacity.

What we would like to know is: What has become of the Constitution? Or is that a military secret too?—Labor.

Why Compulsory Military Training For All Future American Boys?

By RAYMOND HOFSES, Editor Reading Labor Advocate

We are asked by the President of the United States to consider a new "way of life" for America. What the president wants us to think about is a national policy of large-scale military training for all future American boys.

In effect, it would be in the nature of an extension of the public education system. It also would make this country look more like Germany of the late and unlamented Kaiser than any American of the past generation ever imagined would be possible. For however limited this new American peace-time militarism seems to be when it is presented for our consideration, once it is established and accepted it is certain to develop up and down until its branches cover the land and its roots extend deep into the psychology of the American people.

That is Roosevelt's justification. It is the justification for many other things, as well. It justifies the persecution of early trade unionists. It justifies child labor. It justifies fascism abroad and labor controls in America. It justifies a policy of planned scarcity and hateful idleness. It justifies the present wholesale slaughter. And in the end it justifies dictatorship and tyranny.

The carpenter of Nazareth was not an idle theorist when he told the people of His day to seek first the Kingdom of God and promised that all else would be added. That was practical. His advice was the key to correct human relations.

Nor are Socialists of today dreamers when they place a profitless economy and a co-operative society first on the MUST list.

This generation is going to scrap the private-profit economy—or else.

Or else Americans must submit to those new controls, new injustices, new rivalries, new tyrannies and new wars without which this system of class exploitation can not long endure.

FEDERAL BEER TAX NETS OVER HALF-BILLION DOLLARS

The U. S. Treasury Department, Bureau of Internal Revenue, in its annual report issued August 10, reported a total of \$559,151,627.85 collected in Federal taxes on fermented malt liquors (beer, ale, etc.) in the 1944 fiscal year (July 1, 1943 to June 30, 1944). Additional revenue amounting to \$3,375,009.16 from special taxes on brewers and dealers in malt liquors collected during the fiscal year was also reported.

There are more men ennobled by study than by nature.—Cicero.